

Bijlage 3. Behandeling van de adviezen bij het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van het gemeentehuis van Vlezenbeek in Sint-Pieters-Leeuw

Provincie: Vlaams-Brabant

Gemeente: Sint-Pieters-Leeuw, 6de afdeling, sectie A

Objectnummer: 4.01/23077/117.1

-

Dossiernummer: 4.001/23077/104.1

Omschrijving:

het gemeentehuis van Vlezenbeek, Gemeenteplein 1

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel, **17 JULI 2018**

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS

1. Adviezen uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige bescherming

1.1. Adviezen uitgebracht door de departementen en agentschappen van de beleidsdomeinen Omgeving, MOW en LV

1.1.1. Beleidsdomein Omgeving

Het advies werd gevraagd op 28/02/2018.

Het departement noch de agentschappen brachten een advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.2. Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Het advies werd gevraagd op 28/02/2018.

Het departement noch de agentschappen brachten een advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.3. Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Het advies werd gevraagd op 28/02/2018.

Het departement noch de agentschappen brachten een advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.2. Advies uitgebracht door de betrokken gemeente Sint-Pieters-Leeuw

Het advies werd gevraagd op 28/02/2018.

Gemeente Sint-Pieters-Leeuw

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht op 26/03/2018 een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit.

1.3. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 28/02/2018.

De VCOE bracht op 22/03/2018 een voorwaardelijk gunstig advies uit over de bescherming van het onroerend goed. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Behandeling van het advies:

De VCOE spreekt in eerste instantie haar appreciatie uit voor het goed gedocumenteerde dossier. Zij ervaart een geografisch-thematische benadering met een verduidelijking van de gehanteerde aanpak en de selectiecriteria als positief. Ze ervaart de voorschriften voor instandhouding en onderhoud van de klok en het torenuurwerk als positief. De toelatingsplichten voor de omgeving worden ondersteund door de commissie.

De VCOE vraagt om een tabel toe te voegen van de onderzochte gemeentehuizen met de vermelding van de mate waarin ze aan de vermelde selectiecriteria voldoen en waaruit het belang van de drie geselecteerde gemeentehuizen blijkt.

Antwoord: Het inhoudelijk dossier wordt verder aangevuld.

De VCOE vindt het positief dat de omgevende groenaanleg in Vlezenbeek meegenomen wordt in de bescherming. Ze vraagt om de aanleg verder fotografisch te documenteren in de fotoregistratie en nauwkeuriger te beschrijven in artikel 2 van het beschermingsbesluit.

Antwoord: De ontwerpplannen van Courtens zijn niet gedetailleerd wat de aanleg van de groenzone betreft. Hij tekent een grasveld met padenstructuur en bomen. De huidige padenstructuur en de drie platanen naast het gemeentehuis gaan terug op het ontwerpplan. De andere beplanting is recent. Het noordelijk pad verdween wellicht bij de aanleg van de parkeerplaatsen. De verharding van de paden is overal vervangen. Er wordt dan ook geprefereerd om eerder het concept van een groenaanleg met de bewaarde padenstructuur en de drie platanen te beschermen dan een recent plantschema. De doelstelling is vooral een verdere verharding van de omgeving te voorkomen.

In het inhoudelijk dossier wordt punt 2.3. inplanting verder aangevuld net als artikel 2.2° in het ministerieel besluit. Artikel 3.9° in het ministerieel besluit wordt aangevuld met vermelding van de platanen. Aan de fotoregistratie worden foto's toegevoegd waarop de groenaanleg beter zichtbaar is.

Met betrekking tot de torenklok en het uurwerk vraagt de VCOE na te gaan of er een technische waarde kan toegevoegd worden. De ophanging van de klok en de aandrijving van het torenuurwerk dient verder geduid in het dossier. De fysische toestand van het mechanisme dient toegevoegd aan het dossier en te duiden in hoeverre het systeem nog werkt of terug in werking kan worden gesteld.

Antwoord: De aandrijving van de klok, uurwerken en horloges was in de jaren 1945-50 blijkbaar vernieuwend gezien de vermelding in de literatuur. Het ging om een elektronisch mechanisme dat centraal werd aangedreven door een moederklok die in het kantoor van de gemeentesecretaris was ondergebracht. Van daaruit werden de horloges in het gebouw, het torenuurwerk en de uurslag van de klok aangedreven. Het kantoor van de gemeentesecretaris werd later bij de lokettenzaal betrokken en heringericht tot bibliotheek. De moederklok is niet langer aanwezig ter plaatse. Momenteel is er een moderne aandrijving van cloc-o-matic die geplaatst is aan de trap in de klokkentoren. De klok zelf dateert uit 1951 en werd gezien het opschrift 'Me fecit Michiels' gegoten door de gieterij Michiels. Oorspronkelijk was de klok volgens het reeds vermelde artikel opgehangen aan een metalen frame. Vandaag is de klok opgehangen aan houten balken die op de bakstenen muren rusten. De originele aandrijving van de horloges en de ophanging van de klok werden vervangen. Er is geen mechanisch systeem ter plaatse aanwezig. Deze gegevens worden in het inhoudelijk dossier opgenomen. De producent en het jaartal van productie van de klok wordt aan de evaluatie van de erfgoedwaarden in het besluit toegevoegd. Er is geen reden om een technische waarde toe te voegen.

Met betrekking tot de cultuurgoederen merkt de VCOE op dat er geen cultuurgoederen worden toegevoegd aan het dossier. Zij vraagt daarover verduidelijking. De commissie stelt zich de vraag of het uurwerk dat in de raadzaal hangt nagelvast is dan wel een roerend goed dat als cultuurgoed moet beschouwd worden.

Antwoord: Het uurwerk in de gemeenteraadzaal heeft een elektronische aandrijving die in verbinding staat met een moederklok en de torenklok. De horloge wordt dan ook geacht nagelvast te zijn en via de elektrische bekabeling vast te zijn aan het gebouw. Er zijn evenmin andere cultuurgoederen in het gemeentehuis aanwezig die opgenomen dienen te worden in het dossier.

De VCOE merkt op dat de beheersvisies summier zijn en beter op elkaar worden afgestemd in de drie dossiers.

Antwoord: De beheersdoelstellingen zijn steeds op maat van het te beschermen pand opgesteld. Er wordt geprobeerd via enkele algemene clausules de formuleringen waar mogelijk meer op elkaar af te stemmen. De beheersdoelstellingen worden in die zin aangepast.

De VCOE vraagt zich af of de beschrijving van de bovenverdieping voldoende houvast biedt voor het beheer.

Antwoord: De bovenverdieping is zeer functioneel vorm gegeven. De enige ruimten die bewaard moeten blijven zijn de traphal en de torenruimte die verbonden worden door de gang, samen met het binnenschrijnwerk dat er op uitgeeft. Dat maakt onder andere het onderhoud van de toren, het torenuurwerk en de klok eenvoudiger. De beschrijving en de foto's in de fotoregistratie zijn voldoende om de erfgoedwaarden van deze ruimten te duiden. De andere kamers en hun inrichting hebben geen erfgoedwaarden en worden dan ook niet vermeld.

De VCOE vraagt bij de beheersdoelstellingen:

- te verduidelijken dat in geval van uitbreiding de buitengevels, inclusief de muuropeningen en afwerking steeds als dusdanig herkenbaar moeten blijven.
- toe te voegen dat de uitbreiding ondergeschikt dient te zijn ten opzichte van het hoofdgebouw en de erfgoedwaarden dient te ondersteunen.

Antwoord: De beheersdoelstellingen worden in die zin aangepast. De potentiële uitbreiding wordt in een afzonderlijk punt behandeld.

- Doelstelling 4 en 5 aan te passen in verband met de opmerkingen in verband met de groenaanleg en het uurwerk met de klok.

Antwoord: De doelstelling met betrekking tot de groenaanleg werd aangevuld. Er is geen reden om de beheersdoelstellingen van de klok aan te passen.

De VCOE heeft volgende bedenkingen bij de toelatingsplichtige werken:

- De handelingen aan de cultuurgoederen dienen verduidelijkt te worden.

Antwoord: Er zijn geen cultuurgoederen in het gebouw. De verwijzing ernaar in de toelatingsplichtige werken (art. 5. 6° h) is een materiele fout en wordt geschrapt.

- Het vervangen en ophangen van het opwindsysteem en het herstellen van de originele gewichtsaandrijving dient toegevoegd te worden of men dient te motiveren waarom deze niet aanwezig zijn. De VCOE vraagt waarom de toelatingsplicht artikel 6.2.12, 1° van het onroerenderfgoedbesluit niet werd opgenomen.

Antwoord: Het gaat om een elektronisch systeem dat bij de bouw van het gemeentehuis in 1945 tot de modernste van zijn tijd behoorde doch sindsdien vervangen is. Deze toelatingsplicht is dan ook zonder onderwerp en werd daarom niet toegevoegd.

Conclusie: het advies heeft invloed op het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit. Het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit worden als volgt aangepast;

Het inhoudelijk dossier wordt aangevuld met een overzicht van de onderzochte gemeentehuizen en gemotiveerd waarom ze niet voor bescherming werden geselecteerd. De groenzone wordt verder omschreven en de informatie over de horloge en klok toegevoegd.

De fotoregistratie wordt aangevuld met foto's van de groenzone, de horloge en de klok.

Het ministerieel besluit wordt aangevuld met:

- een explicitering van de erfgoedwaarden van de groenzone, de klok en het horloge

- algemene clausules bij de beheersdoelstellingen zodat de dossiers voor Beersel, Sint-Pieters-Leeuw en Vilvoorde meer op elkaar afgestemd zijn
- het behoud van de gevels met hun configuratie en afwerking bij de beheersdoelstellingen
- een verdere uitwerking van de beheersdoelstellingen voor de groenzone
- bij de toelatingsplichtige werken werd de verwijzing naar cultuuroederen geschrapt

1.4. Conclusie voorafgaand aan de voorlopige bescherming

De uitgebrachte adviezen hebben invloed op het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit. Het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit worden als volgt aangepast:

In het inhoudelijk dossier werd:

1. *Thema gemeentehuizen* aangevuld met:

Volgende gemeentehuizen werden verder onderzocht na het desktoponderzoek doch niet geselecteerd voor bescherming:

- *Asse (Asse), eclectisch gemeentehuis van architect L. Spaak uit 1861-1864. Beeldbepalend gelegen aan de Markt, interieur sterk gerenoveerd.*
- *Dilbeek (Itterbeek), neoclassicistisch gemeentehuis omstreeks 1868, gelegen aan een straat. Interessante opdeling tussen gemeentehuis op de verhoogde gelijkvloerse verdieping en een conciergewoning in het souterrain, sterk verwaarloosd.*
- *Grimbergen (Beigem) typisch eclectisch plattelandsgemeentehuis van architect L. Spaak uit 1865, gelegen aan een straat met een voorplein. Momenteel geïntegreerd in de gemeenteschool. Intern sterk verbouwd.*
- *Linkebeek (Linkebeek), eclectisch gemeentehuis van architect Hansotte, omstreeks 1868. Combinatie van een gemeentehuis en aanpalend schooltje. Intern volledig verbouwd.*
- *Machelen (Diegem), neoclassicistisch gemeentehuis van architect L. Spaak, uit 1854. Gelegen in een hoek van het gemeenteplein, ervan gescheiden door een straat. Aansluitend een nieuwbouw gemeenschapscentrum. Eenvoudig interieur dat sterk gerenoveerd werd.*
- *Sint-Pieters-Leeuw (Sint-Pieters-Leeuw), neoclassicistisch gemeentehuis ontworpen door architect Cordemans omstreeks 1850. Volledig heringericht als bibliotheek met verregaande verbouwwerken.*
- *Zaventem (Zaventem), eclectisch gemeentehuis uit 1866. Gelegen langs een straat. Aanpalend schooltje geïntegreerd bij het gemeentehuis. Intern sterk verbouwd.*

2.2.1 *bouw en renovatie* aangevuld met:

Het pand is voorzien van alle moderne uitrustingen en inrichtingen. De auteur heeft bijzondere aandacht voor het elektronische uurwerk dat tot het beste behoort wat op dat ogenblik werd geproduceerd. De moederklok stond opgesteld in het bureau van de gemeentesecretaris en bediende drie secundaire horloges die in het gemeentehuis hingen en de automatische uurslag van de bronzen klok in de toren. Enkel in de voormalige raadzaal bleef de horloge bewaard. Het systeem wordt geprezen omdat het vrij is van elke spanning of wrijving van een mechaniek. De moederklok corrigeerde zich automatisch na een stroomonderbreking. De elektronische aandrijving werd ondertussen reeds vervangen, de moederklok verdween bij renovaties en herinrichtingswerken. Enkel de horloge in de raadzaal, de wijzerplaten op de toren en de bronzen klok uit 1951 van gieterij Michiels met uurslag herinneren nog aan het vooruitstrevende systeem.

2.3 *inplanting* aangevuld met:

Het pad zelf verdween bij de aanleg van de parkeerplaatsen. Van de vier platanen zijn drie exemplaren bewaard gebleven in het grasveld. De andere beplanting ter hoogte van het gemeentehuis is nieuw en heeft geen erfgoedwaarde.

2.3 *het interieur* aangevuld met:

De horloge en de klok in de toren

Momenteel is er een moderne aandrijving van cloc-o-matic die geplaatst is aan de trap in de klokkentoren. De klok zelf dateert uit 1951 en werd gezien het opschrift 'Me fecit Michiels' gegoten door de gieterij Michiels. Vandaag is de klok opgehangen aan houten balken die op de bakstenen muren liggen. De aandrijving van de horloges en de ophanging van de klok werden vervangen. Er is geen mechanisch systeem te plaatse aanwezig.

4.1.2 beheersdoelstellingen beschermd monument (omgevingsaanleg) gewijzigd van

"De bestaande groenzone met historische padenstructuur en beplanting dient behouden te worden. Een verdere verharding van de begraasde zone voor de aanleg van bijkomende private of openbare parking of verbreding van wegen is niet aangewezen."

naar

De bestaande groenzone met de bewaarde historische padenstructuur en de drie platanen in het grasveld dient behouden te worden. Een verdere verharding van de begraasde zone voor de aanleg van bijkomende private of openbare parking of verbreding van wegen is niet aangewezen.

In het ministerieel besluit worden de volgende aanpassingen aangebracht:

Art. 2. 2° werd gewijzigd van:

"het gemeentehuis staat ingeplant op het driehoekig begraasd perceel gevormd door de toenmalige Statiestraat en Postweg, nu Gemeenteplein. De toegangspaden tot de hoofdingang, garage en de ingang van de lokettenzaal werden uitgevoerd zoals voorzien door Courtens net als de aanplant van vier bomen langs het noordelijk lopend pad;"

naar:

het gemeentehuis staat ingeplant op het driehoekig deels begraasd perceel gevormd door de toenmalige Statiestraat en Postweg, nu Gemeenteplein. De toegangspaden tot de hoofdingang, garage en de ingang van de lokettenzaal werden uitgevoerd zoals voorzien door Courtens net als de aanplant van bomen langs het noordelijk lopend pad. Drie platanen bleven bewaard;

Art. 2. 4° werd aangevuld met:

Op de toren prijken langs drie zijden wijzerplaten;

Art. 2. 5° werd aangevuld met:

In de klokkentoren hangt een bronzen klok uit 1951 van gieterij Michiels.

Art. 3. werd gewijzigd van:

"Art.3. Voor het beschermde monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

1° het doel van de bescherming is de bewaring van het gebouw en van de wezenlijke elementen van de omgevingsaanleg (toegangspaden, bomen, grasvlakte);

2° het exterieur dient maximaal behouden te blijven naar volumewerking, vormtaal en afwerking. Het zicht van op de kruising van de Postweg, Pedestraat en Vlezenbeeklaan primeert. Een eventuele kwalitatieve en duurzame uitbreiding die de erfgoedwaarden ondersteunt kan overwogen worden aan de westzijde, in de oksel van het gebouw;

3° bij vervanging van het schrijnwerk zal er bij voorkeur geopteerd worden voor geschilderd houten schrijnwerk met identiek raamverdeling als voorzien op de bouwplannen en een

- uitzicht dat refereert aan het schrijnwerk uit de jaren 1950. Het plaatsen van de luiken zoals voorzien op de ontwerpplannen behoort tot de mogelijkheden;*
- 4° *wat het interieur betreft dienen de aanwezige erfgoedelementen die behoren tot het oorspronkelijke ontwerp van A. Courtens uit 1952 maximaal bewaard te blijven in de kamers met nummer 7, 8, 9 13, 14, 15, 16, 17, 18 en 19 op de gelijkvloerse verdieping en de kamers 22, 23 en 29 op de bovenverdieping zoals aangeduid op de ontwerpplannen van Courtens. In de andere ruimten zijn aanpassingen mogelijk mocht dat noodzakelijk zijn voor een herbestemming van het pand. Reconstructie van gesloopte muren tussen ruimte 13, 14 en 18 behoort tot de mogelijkheden. Nieuwe ingrepen en toevoegingen vinden best plaats in de zone van de voormalige loketten tussen ruimte 13 en 14;*
- 5° *de bestaande groenzone met historische padenstructuur en beplanting dient behouden te worden. Een verdere verharding van de begraasde zone voor de aanleg van bijkomende private of openbare parking of verbreding van wegen is niet aangewezen."*

naar:

Art. 3. Voor het beschermde monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° de bescherming beoogt de bewaring van het gebouw en van de historische elementen van de omgevingsaanleg;
- 2° de bescherming beoogt het behoud van het exterieur van het gemeentehuis met al zijn erfgoedwaarden en erfgoedkenmerken, opbouw, volumewerking, uitzicht, vormtaal en afwerking van de gevels. Het zicht van op de kruising van de Postweg, Pedestraat en Vlezenbeeklaan primeert daarbij;
- 3° de bescherming beoogt het behoud van de oorspronkelijke interne structuur van het stadhuis;
- 4° de bescherming beoogt het behoud van de aanwezige erfgoedelementen en erfgoedkenmerken in het interieur;
- 5° een eventuele kwalitatieve en duurzame uitbreiding, die de erfgoedwaarden ondersteunt, kan overwogen worden aan de westzijde, in de oksel van het gebouw. De nieuwbouw dient steeds ondergeschikt te zijn aan het hoofdgebouw en de oorspronkelijke buitengevels met hun muuropeningen dienen herkenbaar te blijven;
- 6° bij vervanging van het schrijnwerk zal er bij voorkeur geopteerd worden voor geschilderd houten schrijnwerk met identiek raamverdeling als voorzien op de bouwplannen en een uitzicht dat refereert aan het schrijnwerk uit de jaren 1950. Het plaatsen van de luiken zoals voorzien op de ontwerpplannen behoort tot de mogelijkheden;
- 7° wat het interieur betreft dienen de aanwezige erfgoedelementen die behoren tot het oorspronkelijke ontwerp van A. Courtens uit 1952 maximaal bewaard te blijven in de kamers met nummer 7, 8, 9 13, 14, 15, 16, 17, 18 en 19 op de gelijkvloerse verdieping en de kamers 22, 23 en 29 op de bovenverdieping zoals aangeduid op de ontwerpplannen van Courtens. In de andere ruimten zijn aanpassingen mogelijk mocht dat noodzakelijk zijn voor een herbestemming van het pand. Reconstructie van gesloopte muren tussen ruimte 13, 14 en 18 behoort tot de mogelijkheden. Nieuwe ingrepen en toevoegingen vinden best plaats in de zone van de voormalige loketten tussen ruimte 13 en 14;
- 8° de bestaande groenzone met historische padenstructuur en de drie platanen in het grasveld dienen behouden te worden. Een verdere verharding van de begraasde zone voor de aanleg van bijkomende private of openbare parking of verbreding van wegen is niet aangewezen.

In de bijlage 2 'fotoregistratie' bij het ministerieel besluit worden foto's toegevoegd van de platanen, van de torenklok en het mechanisme van de horloge.